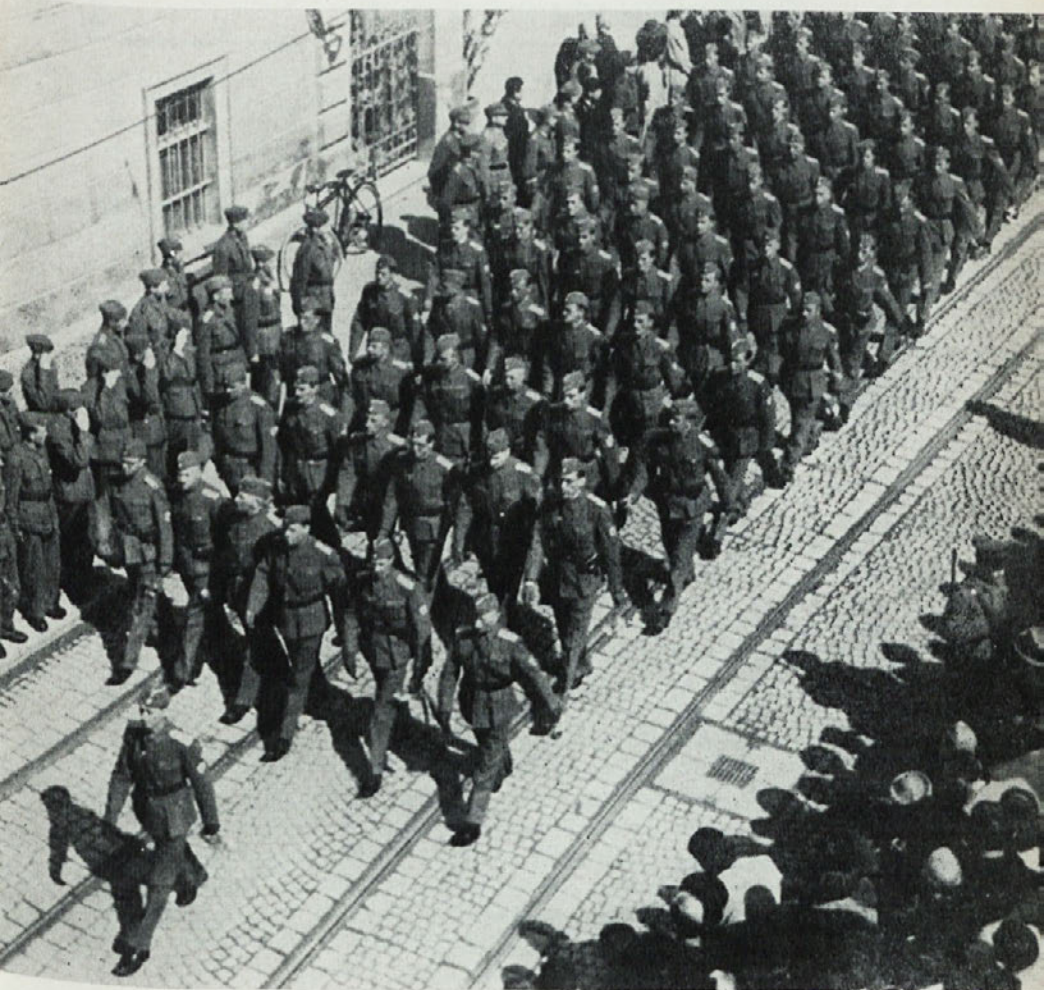

1945 - V LETU JUNAKOV - 1965

SPOMINSKE SV. MAŠE OB 20-LETNICI POKOLJA

Društvo „TABOR“ po sklepu 8. rednega tabora sporoča, da se v teku tega leta darujejo svete maše za pokojne žrtve revolucije po vseh večjih krajih, kjer bivajo naši naseljenci.

Dne 19. septembra bo sveta maša v San Martinu, pri kateri se bomo še posebej spominjali generala Leona Rupnika in duh. svetnika Karla Škulja.

Udeležba članov pri sveti maši je naša častna dolžnost.

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov — TABOR je last in vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor. — Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič. Urejuje uredniški odbor, odgovorni urednik: Adolf Škrjanc, za lastništvo: Ivan Korošec, upravnik: Vencelj Dolenc

TABOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

TABOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene Anticommunists

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 851.546

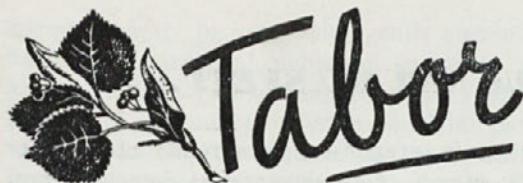
NAROČNINA: Južna Amerika 300 pesov odn. enakovrednost v dolarju. U. S. A. in Kanada 2.50 dolarja letno; Anglija in Avstralija 1 funt šterling; evropske države 2 dolarja

Naročnino pošiljajte na naslov upravnika: Vencelj Dolenc, R. O. de Uruguay 2651, San Justo, Pcia. de Buenos Aires, Argentina

Vse dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, Villa Ballester FNGBM, Pcia. de Buenos Aires, Argentina

VSEBINA: Velik človek — Adolf Škrjanc: „In večna luč naj mu sveti...“

— Dušan Dimnik: September 1943 — Mirko Kunčič: V smrtni celici — Naša hvaležnost in častna dolžnost — Veličastna proslava dvajsetletnice vetrinjske tragedije na Slovenski pristavi v Clevelandu — Spominska proslava v Torontu — Florijan Slak: Naš umik in naša usoda — Stane Pleško. V senci Dolomitov — Jaltška konferenca — Ameriški Slovenci in domovina — Mnenja in vrenja — Iz pisem — Za beležnico — Na uredniški mizi — Invalidski sklad ZDSPB Tabor

Jaz sem tu; nasilnik stoj!

Narod moj je samosvoj!

(Domobranksa pesem)

Ša. (No.) 9

BUENOS AIRES

1965

VELIK ČLOVEK

Komunisti zavestno lažejo. Varajo. Zgodovine ne delajo mase. Delajo jo veliki ljudje. V velikih časih.

V velikih časih smo Slovenci imeli velike ljudi. Mahniča. Kreka. Šušteršiča. Jegliča. Korošca.

Z gradivom moralnih, intelektualnih in značajnih kakovosti slovenskega ljudstva so naredili zgodovino slovenskega naroda. Ker so v sebi poosebili njegov genij.

V času največje narodove nesreče so komunisti na Slovenskem organizirali zločin. Ker je narod osirotel. Ni imel velikega človeka.

Zdrnil se je pošten genij slovenskega naroda. Sam. Ljudstvo se je uprlo. Samo.

Pritlikavci, ki so ostali po velikih možeh, so se izgubili v zmedo.

Imeli pa smo škofa Gregorija. Vidca.

„S komunizmom ni sodelovanja! Za nobeno ceno!“ ..

Zato je postal škof mučenec.

On ga je odkril. Pokazal je nanj. Bil je vojak. Rupnik.

„Borba proti komunizmu! Za vsako ceno!“

Zato je postal junak mučenec.

Proti organiziranemu zločinu je organiziral poštenost. Slovensko domobranstvo. Za naš zgodovinski ponos. Za zgled svetu. Ker je v anonimatu poosebil genij slovenskega naroda.

Zato je stopil med velike in z gradivom moralnih, intelektualnih in značajnih kakovosti slovenskega ljudstva naredil najsvetlejši kos zgodovine slovenskega naroda.

„Borba proti komunizmu! Za vsako ceno!“

Zato je septembra 1946 stopil v zbor mučencev, da je po vodilu, ki ga je v največji temi dal organizirani slovenski poštenosti, prižgal večno luč naše bodočnosti:

Bog — Narod — Domovina!

„IN VEČNA LUČ NAJ MU SVETI ...“

Njemu, velikanu majhnega in preganjenega naroda; njemu, ponosno tihi žrtvi nehvaležnosti; njemu, očetu slovenskega domobranstva, generalu Leonu Rupniku, naj sveti večna luč! S hizopom ga pokropi, Gospod!

Dvajset let. Dvajset let umetne pozabe, pritajenega in dostikrat ukazanega molka. Dvajset let umivanja svojih lastnih rok. In naša srca? Nam je kdo v teh dvajsetih letih skušal naša srca umiti in nam javno, iskreno povedati v obraz: Ljudje božji, krivični ste! Krivični, ko proslavljate vse bivše ministre in poslance; ko pošiljate vdanostne pozdrave in brzojavke vsem izvoljenim ali pa neizvoljenim predstavnikom ter predsednikom. A nikdar nikoli niste javno omenili, nikdar nikoli javno zmolili vsaj en očenaš zanj, ki je tisto borbo, na katero ste uradno-naučeno ponosni, vodil in v njej padel: general Leon Rupnik!

Leon Rupnik ni bil pravljični kralj Matjaž; ni bil ne karantanski knez ne starodavni vojvoda ne sodnik rodu. Bil je general jugoslovanske vojske, bil je Slovenec, protikomunist, bil je človek. Tudi človek, predvsem človek. Človek, ki je razumel tedanji čas, ki je spoznal svoje poslanstvo in sprejel nase najtežjo žrtev, ki so jo drugi pred njim odklonili: zatajil je svojo čast in ponos — prodal nikoli! — zato, da je reševal življenja v tisti usodni uri, ko je bil narod obsojen na smrt. To, kar nihče ni mogel ne hotel storiti, je storil slovenski general: sprejel je nase pečat okupatorjevega kolaboracionista, sprejel je nase težak občutek nemčurja, kajti vedel je, da samo takó lahko

narodu koristi in vsaj delno omili strašno slovensko tragedijo. Tedaj narod ni potreboval nobenega ministra (bili so izven meja našega križevega pota), ki bi si potrkal na svoje jugoslovanske ali slovenske prsi in bi okupatorju z vsem otročjim patriotizmom rekel v obraz: z vami ne sodelujem, ker sem na zavezniški strani! Vi, Nemci in Italijani, boste svojega „Führerja“ in „Duceja“ in vojno izgubili!

Ne bodimo še zdaj smešno otroški in vsaj zdaj spoznajmo nujnost tistega časa: rabili smo generala Leona Rupnika takega kot je bil. Samo tak in edino tak je lahko tisoče in tisoče slovenskih življenj rešil. Ubogi slovenski narod, če bi takega Rupnika tedaj ne imeli! A to, kar okupator ni verjel, verjamejo, ali se vsaj obnašajo kot da verjamejo nekateri med nami: „Rupnik je sodeloval z Nemci; bil je kolaboracionist...“ Kakšna ironična tragedija, da to oznanjamo mi, okupator pa tega ni nikoli verjel. Kakšna nerazumljiva slepota, da nekoga, ki so ga komunisti pobili kot našo predstavniško žrtev, mi, svobodni slovenski protikomunistični borci, ne bi smeli niti omenjati.

Po dvajsetih letih vsaj nekateri med nami niso znali še preboleti tiste čudovite zmede čustev, ki je tudi mnogo pripomogla do tisočev nepotrebnih žrtev. Vera, mistična zaverovanost v angleške zaveznike. Ali nekdo, ki je kot pobegli jugoslovanski minister vdano sodeloval z Albionom v Kairu, Rimu in drugod, ni prav tak kolaboracionist tistih Angležev, ki so — posredno ali neposredno — brez dvoma pa z vso odgovorno prisebnostjo, poslali v smrt vso našo domobransko mladost? Ali sodelovati z nekom, ki na ta ali oni način povzroča našo narodno smrt, ni za vse enako velik greh? Če priznavamo, da so neke meje, priznajmo tudi, da so vedno bile, a za vse.

„Bratje, trezni bodite in čujte...“, to bi rad povedal vsem tistim, ki se še niso dokopali do lastne treznosti in presoje ter v dobri veri slede umetno ter samozvano postavljenim vodnikom in njih navodilom: „O generalu Rupniku je treba molčati; pa slovensko domobranstvo je treba pozabiti, omenjajte samo še vaše straže...“ Slovenci smo kulturni narod in vsak izmed nas je dokončal vsaj osnovno šolo. Tam smo se že učili: „In vsaka stezica povede te v Rim, pa če še tako je zgubljena...“

Domobranec in general Leon Rupnik: v mislih in željah romam po Sloveniji, po tej zemljici naši, prežeti s krvjo in iščem Tvoj grob. Rad bi vsaj v duhu pokleknil na kraj, kjer je strohnelo Tvoje ponižano, a silno in ponosno srce, ki je nam Slovincem darovalo vse, kar je zmoglo, pa ni prejelo naše ljubezni!

Bog, temu junaku, tej veliki žrtvi velike slovenske dobe, slovenskemu in domobranskemu generalu, človeku Leonu Rupniku, daj svoj večni mir in pokoj!

SEPTEMBER 1943

Vsi smo bili priče dogodkov na Grčaricah in Turjaku. In smo se spraševali: „Zakaj? Kako se je moglo zgoditi, da so bili pomorjeni borci za svobodo? Zakaj so padli borci — protikomunisti?“

Šele precej pozneje smo spoznali, da mednarodni komunizem sploh ni delal razlik med obema skupinama. Za komuniste je bilo važno in odločilno samo to, da sta se obe skupini borili proti njim. In ker sta se obe skupini borili proti njim in sta jim bili nasprotni, so ju komunisti obe uničili. Niso delali nobenih razlik. Tudi danes jih ne delajo.

In med nami, v zdomstvu: delamo razlike?

Že takrat, pred tolikimi leti, so razlike v svetovno-nazorskem gledanju, ki se je izživiljalo v naših tradicionalnih političnih strankah, povzročile žrtve na Grčaricah in Turjaku. Tedanja vodstva teh političnih strank se niso zedinila — morda se zediniti niso hotela — zaradi nekih morebitnih bodočih koristi posameznih strank.

Kazen za ta greh je bila huda. Plačal pa jo je slovenski narod s svojimi žrtvami.

V kočevskih zaporih je vzkliko spoznanje:

„Zmagal nas ni komunizem, ampak needinost...“ je izrekel Jelo Capuder pred odhodom v smrt.

Strašen opomin živim.

Toda kaj se je zgodilo?

Politična vodstva niso slišala tega sporočila. Šlo je mimo njih, kajti v času, ko je slovenski narod potreboval voditelje — velikane, so ga vodili voditelji — pritlikavci, ki so bolj gledali na bodoči prestiž strank, kot pa na korist naroda. Še naprej so vztrajali v svoji liniji „čistih rok“ in računali na neko tujo zavezniško pomoč po vojni.

Stranke so navidezno ostale čiste, toda narod?

Doživeli smo vetrinjsko tragedijo. Narod je zopet plačal strašen krvni davek za greh, ki ga ni zagrešil.

Vsak dan in ob vsaki priliki poslušamo, da so nas izdali „zavezniki“. Čigavi? Kdo? Anglosaksonci so bili skoro ves čas vojne in še lep čas po vojni vendar zavezniki komunistov, naših nasprotnikov, Nemci so bili ves čas naši odkriti sovražniki, Italijani ne pridejo v upoštevanje, drugi pa tudi ne.

Glavni vzrok obeh narodnih nesreč je bila needinost vodstev v borbi proti komunizmu.

Danes, ko nam je edinstvo v naši protikomunistični borbi še veliko bolj potrebna, beremo v časnikih slavospeve, ki nekaterim morda koristijo samo v notranji politiki v stranki, a so v veliko škodo politike slovenskega naroda. Slovencem danes ne more koristiti več politika od včeraj, pač pa nujno potrebujejo jasnih kažipotov v boljšo prihodnost; prav takih, kot ga je zapustil ob svojem času pokojni kurat Mavec, ko je zapisal besede kaplana Franceta Malovrha:

„Povej v Ljubljani, da je samo v slogi moč. Vsi medsebojni prepiri naj prenehajo, sicer bodo tvegali nove žrtve...“

To je veljalo takrat, to velja tudi danes. Ali bo tudi sedaj šlo mimo? Storiti moramo vse, kar je v naših močeh, da se tako ne bo zgodilo in da niso bile zaman vse žrtve, ki smo jih že utrpeli.

To je naš dolg našim mrtvim in to pričakuje naš narod od nas.

Mirko Kunčič:

V SMRTNI CELICI

Zarja večerna je zakrvavela
iz tisočernih ran.

Glej, tako rdeč in krvav bo, moj dragi,
šel v zaton najin dan.

Vsaka najina misel je — rakev,
vsak najin dih — trpek vonj krizantem,
vsak pogled — strta perut in beseda —
bleda skrivnost, ki ji imena ne vem.

Včasih se zgane pokrov rakve — misli.
Žarek, kot dete negoden in plah,
vanjo dotiplje se, krikne od groze
in nama bedno umre v rokah.

Včasih za hip daljnim sanjam prisluhneva.
Solza v očeh se razneži v smehlaj:
morda pa le še ni vse izgubljeno?
Vse je privid. Ni pota nazaj.

NAŠA HVALEŽNOST IN ČASTNA DOLŽNOST

Ko smo zapisali (Tabor 1965, št. 5/6), da je sodelovanje vsakega Slovenca pri prireditvah in dejanjih ob dvajsetletnici, odkar smo izbrali svobodo v tujini, naša hvaležnost in častna dolžnost, se nismo zmotili.

Ta obletnica nas je našla zedinjene po zgledu naših domobrinskih junakov. Zedinjeni smo 28. maja povabljenim časnikarjem predstavili sebe, našo slovensko domovino, naš narodni in kulturni razvoj, pa tudi nesrečo in trpljenje, ki je zadelo naš narod prav takrat, ko je drugim ponovno zasijalo sonce svobode.

Navzlic strašilni komunistični propagandi smo se svobodni Slovenci dne 6. junija zbrali in s slikovito in pristrčno slovesnostjo položili venec hvaležnosti pred spomenik Osvoboditelja Amerik.

Istega dne je bila veličastna buenosaireška katedrala nema priča, kako smo s sveto mašo počastili spomin vseh slovenskih žrtev — slovenskih junakov, ki so darovali svoja življenja za svobodo svojega naroda.

Sveto mašo je imel msgr. Ernest Ségura, pomožni škof kardinala dr. Caggiana, z njim pa je somaševalo deset slovenskih duhovnikov. V svojem globoko zasnovanem nagovoru je škof msgr. Segura poleg drugega poudaril, da se Argentina tudi čuti dolžnica do Slovencev, kajti slovenski emigrantski duhovniki delajo čast argentinski Cerkvi povsod, kjerkoli delujejo... Slovenci pa smo zgled svobodnemu svetu obenem z drugimi deželami za železno zaveso ter narodi Jugoslavije, kako hitro pozablja zahodni in krščanski svet na svoje najzvestejše prijatelje.

18. junija smo se spomnili naših padlih junakov s spominsko slovesnostjo, ki je bila pripravljena tako, da je tudi argentinskim gostom primerno predstavila naše zdomstvo in njega vzroke.

Kot zaključna spominska prireditev celotnega proslavljanja 20-letnice komunističnega pokolja naših junakov, ki ga je, kot vedno, priredila ZEDINJENA SLOVENIJA, je bilo odkritje spomenika našim padlim mučencem.

Tudi ob odkritju tega spomenika, ki je bilo 27. junija v centralni Slovenski hiši v Buenos Airesu, smo dokazali svojo zrelost in smo skupno pokazali svetu, da nas družijo tri vrednote, ki ne dopuščajo ne zmote, ne dvoma:

Bog — Narod — Domovina.

Veličastna proslava dvajsetletnice vetrinjske tragedije na Slovenski pristavi v Clevelandu

Zveza DSPB Tabor je priredila v dneh 12. in 13. junija 1965 proslavo dvajsetletnice vetrinjske tragedije, ko je bilo v maju 1945 vrnjenih iz Vetrinja v komunistično Jugoslavijo okoli dvanajst tisoč domobransev in drugih slovenskih protikomunističnih borcev, ki so taborili na vetrinjskem polju kot Slovenska narodna vojska.

Pri sv. maši in drugih molitvah pa se je molilo za vse, ki so dali svoje življenje za vero in svobodo slovenskega naroda v revoluciji 1941—1945: za vse, ki so bili pomorjeni, za vse, ki so padli v boju; za vse, ki so padli kot talci; za vse, ki so pomrli po koncentracijskih taboriščih in za vse, ki so bili vrnjeni iz Vetrinja, mučeni in pomorjeni in njihova trupla počivajo po gozdnih jamah po vsej Sloveniji.

Sobota, 12. junija

OTVORITVENA SLOVESNOST

Zvečer ob osmih se je oglasil zvon ob kapelici na Orlovem vrhu. Prižgan je bil spominski plamen, ki je gorel vse do zaključka proslave v nedeljo zvečer; zaplapolali sta slovenska in ameriška zastava, trobentač (Dušan Žitnik) je pa zatrebil pozdrav na vse štiri strani, da je odmevalo dalje tja po planjavi. Pred kapelico je bila postavljena častna straža, in proslava se je pričela.

RECITACIJA V SPOMIN POMORJENIH

Še predno se je napravil mrak so ljudje že počasi prihajali na breg nad bazenom k prvemu delu programa, ki je bil izvajan na drugem bregu bazena.

Noč je. Mesec je skrit za oblaki. V gozdu za bazenom šumi veter. Začujejo se glasovi iz noči, iz gozda, iz jame... in odmevajo ob bregu nad bazenom. Tu je vse tiho, kljub temu, da je na bregu več sto ljudi. Nihče se ne gane, nihče ne zine. Še otroci, ki jih je bilo kar precej, so strme poslušali. Iz teme pa prihajajo glasovi, kakor iz jam in grobov... vmes pa trombe, bobni in piščali...

Zapojte v rogove fanfare
junake spremljamo v hram.
Razvite slovenske zastave
polmesec in sij treh zvezda,
naj pade čez njih rame.
Junakom smrti, pozdrav!

Recitacija je bila podana v dveh delih.

Prvi del: Razodetje množičnih pokoljev materam, ženam in nevestam. To je bil Vetrinjski trospev **Jeremija Kalina**: „Zbor žalujočih žena“, Nastopali so: v zboru žena: **Milka Novakova**, ki je predstavljala matere, **Maruša Pogačnikova** žene, ter **Mojca Novakova**, ki je predstavljala neveste. V tem zboru so nastopali tudi trije vrnjeni in iz groba pobegli domobranci: **Dejak**, **Kozina** in **Zajec**.

Drugi del: Počastitev pomorjenih v slavnostnem sprevodu. Pesnitev **Jeremija Kalina**: „Junaška pesem mladcev“. Nastopali so **Hauptman**, **Jakomin**, **dr. Pavlovčič**, **Dolinar**, **dr. Resman** in **Dovjak**.

Povezavo med prvim in drugim delom je pripravil in podal **Pavle Boršt-nik**. Nato so bile prižgane plamenice in razsvetljen slovenski grb. Ves program je trajal eno uro.

Po končani recitaciji se je razvila procesija z bakljami, ki jo je vodil duhovni vodja Zveze DSPB Tabor č. g. **Franc Gaber**. Pripravljenih je bilo tristo bakelj, a so mnogi morali iti v procesiji brez njih, ker jih ni bilo dovolj. Procesija se je pomikala ob bazenu in se v lesketajočih barvah odražala na čisti vodni gladini; zavila je po bregu navzgor, najprej po tri in po tri v vrsti, nato pa v skupinah do vrha pobočja. Teren je bil zgrebljen z malimi jarki in kolesnicami. Gruče so svetile z bakljami nizko pri tleh: vsak je iskal svojo stopinjo. Opazovalec pa je imel vtis, da vsi iščejo grobove pomorjenih.

Zdrava Marija... ki si zanje bižan bil... Molitev je odmevala od brega proti gozdu.

Prva postaja: **Vetrinj**. — Recitirala sta **Hauptman** in **Kozina**. Romarji so stali ob križu na okoli z baklami v rokah in odgovarjali: Sveta Marija in čast bodi...

Procesija se nadaljuje: pesem in molitev, molitev in pesem.

Druga postaja: **Teharje**. — Recitacija: **Jakomin** in **Dejak**. — Duhovnik moli naprej, ljudstvo pa odgovarja. Procesija se pomika ob gozdiču: pesem in molitev, molitev in pesem...

Tretja postaja: **Kočevski Rog**. — Recitacija: **Dovjak** in **Zajec**. — Procesija se nadaljuje: pesem in molitev, molitev in pesem...

Četrta postaja: **Orlov vrh**. — Pri tej postaji recitira **Marijan Jakopič** svojo pesnitev. Tekst recitacij pri posameznih postajah je vzet iz Velike črne maše za pobite Slovence **Jeremija Kalina**.

Sloga je za nas — preživele in rešene — prva zapoved!

Druga zapoved pa je, da povsod in ob vsaki priliki pred svobodnim svetom obtožujemo podli komunizem in njegove zločine! —

Besede polkovnika Emila Cofa ob odkritju spomenika vojnim žrtvam.

KRES

Bivši domobraneci, zlasti tisti, ki so prišli od daleč iz Milwaukee-ja in Toronta so prečuli noč na Pristavi. Pod Orlovim vrhom so zakurili kres. Oglasila se je domobranska pesem in odmevala daleč v gozd.

Nedelja, 13. junija

SPREVOD IZ CLEVELANDA

Sonce je vzšlo, Pristava je oživila. Fantje so se zbrali na Orlovem vrhu, da pričakajo spreveda avtomobilov iz Clevelanda. Ozirali so se na cesto, da ne bi prezrli prvih vozil s prižganimi lučmi. Ob pol desetih se je tam daleč prikazala dolga vrsta vozil s prižganimi lučmi. Oglasil se je zvon, da jih pozdravi. Prihajali so od Sv. Vida, iz Collinwooda in Euclida. Prvi avtomobil je zavil proti Orlovemu vrhu. Fantje so mahali v pozdrav. Nekdo je štel: nekaj časa po tiho, ko so pa ga motili, na glas: trideset,

enaintrideset... in zopet po tiho... pa zopet na glas: petinpetdeset, šestdeset... in zopet po tiho... osemdeset, enainosemdeset, dvainosemdeset, ta je bil zadnji. Toliko jih je bilo v koloni. Vsi so se čudili. Posamič so pa pozneje prihajali še ves dan.

SVETA MAŠA

Oglasil se je zvon ob kapelici in vabil k sv. maši. Ljudje so prihajali z vseh strani Pristave proti Orlovemu vrhu. Nebo je bilo jasno, zrak čist, sonce pa je ogrevalo stotine pobožnih romarjev. Bilo je precej hladno in komaj na soncu dovolj toplo.

Zastavi sta plapolali v lahnem vetriču, ki je vel preko Orlovega vrha. Pred pričetkom sv. maše so trije trobentači zatrobili pozdrav: dva (**Dušan Žitnik** in **Bob Mills**) sta bila ob kapelici, tretji (**Franci Jakoš**, sin soborca Ivana Jakoša iz Milwaukeeja) pa je odgovarjal z isto melodijo pri hiši ob vhodu na Pristavo. Bilo je slovesno.

Na desni strani kapelice je že stala slika pok. škofa dr. **Gregorija Rožmana** — majhna sicer, ker tiste iz Bačarovega doma ni bilo mogoče dobiti.

Romarji so prostor pred kapelico napolnili, le po sredini je bil prazen hodnik. Po cesti je prikorakal vod bivših domobrancev v belih srajcah s črnimi kravatami. Nosili so slovensko in ameriško zastavo in venec v spomin pomorjenim borcem. Trije, ki so bili leta 1945 vrnjeni in ušli iz groba: **Dejak**, **Kozina** in **Zajec** so postavili venec ob kapelico.

Pričela se je lektorska sv. maša, ki jo je daroval duhovni vodja Zveze DSPB Tabor č. g. **Franc Gaber**. Lektor je bil **Zdravko Novak**, strežnika pa **Jože Novak** in **Janez Hočevnar**. Petje je vodila ga. **Mimi Rezonja**. To je bila prva sv. maša, ki se je darovala v Spominski kapelici na Orlovem vrhu na Slovenski pristavi. Tu daleč na okrog ni nobene cerkve in je verjetno, da se je ta dan prvič darovala najsvetejša daritev na holmu te velike ameriške planjave.

Navzoči so dobili razmnoženo besedilo sv. maše s pesmimi in molitvami, tako da je vsak lahko sledil svetemu obredu.

Mašnik je pričel s sveto mašo, ljudstvo pa je zapelo: Mogočno se dvigni nam spev iz srca...

Pri pridigi je č. g. **Gaber** dejal, da smo na pravi poti in da bomo spomin na žrtve komunistične revolucije najlepše počastili, ako si bomo osvojili tiste ideale, za katere so naši padli in dali svoja življenja.

Pri molitvi vernikov po veri se je mašnik spomnil posebej vseh pomorjenih, vseh talcev, vseh, ki so padli v boju, vseh, ki so umrli v koncentracijskih taboriščih in vseh, ki so bili vrnjeni iz Vetrinja, ter mučeni in pomorjeni.

Svetih obhajil je bilo preko tristo. Mašnik je moral dvakrat lomiti hostije, da so bili lahko vsi obhajani. Ob koncu sv. maše je č. g. **Gaber**

zmolil tri očenaše za pokoj škofa dr. Gregorija Rožmana, katerega truplo počiva na ameriških Brezjah v Lemontu.

Za zaključek so zbrani zapeli pesem Povsod Boga...

RAZSTAVA

Zveza DSPB Tabor je za to priliko pripravila tudi razstavo. In sicer je hotela pokazati, kako smo demokratični Slovenci po svetu raztreseni ves čas od Vetrinja do danes spomin na padle borce in vrnjene domobrance ohranjali živ in svetel. Na vidnem mestu — v dvorani, kjer je bila razstava — je bil velik napis: **Spomin na naše žrtve smo ohranjali živ in svetel!**

Kako in s čem je pokazala razstava: s spominskimi romanji, s spominskimi proslavami in s spominskimi ploščami: Vetrinj, Toronto, Buenos Aires; s spominsko kapelico na Slovenski pristavi. Z našim tiskom, bodisi s članki v časopisju, bodisi z izdanimi knjigami. Vse kar je bilo s tem v zvezi dosegljivega, je bilo razstavljeno. Poleg že preje omenjenega napisa je bil še drug napis: **Spominu padlim borcem in žrtvam komunizma 1941—1945.**

Razstavni prostor je obsegal skoro polovico dvorane. Ob steni so bile tri mize, po sredi dvorane pa ena. Na srednji mizi je bila v sredini na častnem mestu slika pok. škofa dr. Gregorija Rožmana, poleg katere je ves čas gorela lučka, na drugi strani pa smo okrasili sliko s šopkom rdečih vrtnic. Zgoraj na slovenski zastavi pa je bila slika generala Leona Rupnika, voditelja borcev proti komunizmu.

Izdan je bil razmnoženi pregled razstavljenega gradiva, tiska, knjig, dokumentov in slik. Razstavo sta pripravila inž. Jože Odar in Zdravko Novak.

SLAVNOSTNO ZBOROVANJE

Med sv. mašo in zborovanjem je bil čas za kosilo, oddih in ogled razstave, za katero je bilo skoraj neverjetno veliko zanimanje.

Zborovanje je bilo po programu določeno za pol treh in se je tudi precej točno začelo. Vodil ga je Pavle Borštnik.

Najprej je moški zbor zapel Oj Doberdob — Kočevski Rog... pod vodstvom Staneta Lamovška iz Toronta.

Sledila je recitacija Jožeta Dovjaka, ki je recitiral pesem Sinji orel pesnika Igorja.

Slavnostni govornik je bil inž. Franc Grum, predsednik Zveze DSPB Tabor, ki je v jasno izoblikovanih besedah označil pomen borbe za svobodo slovenskega naroda med revolucijo. S svojim govorom je zlasti navdušil našo mladino. Za svoja izvajanja je žel toplo odobravanje.

Voditelj zborovanja je prebral pozdrave in pisma. Oglašil se je bivši domobranski kurat Štefan Kraljič, nadalje č. g. Alojzij Luskar, ki je sporočil, da bo daroval v nedeljo 13. julija za vrnjene domobrance sv. mašo v vetrinjski cerkvi. Pozdrave so pa poslali tudi: župan Locher iz Cleve-

landa, governor Rodes, bivši predsedniški kandidat **Richard Nixon** in pa kongresnik **Stanton**, pod čigar okraj spada Geneva.

Med izvajanjem Pavla Borštnika je prispel iz Argentine g. **Holy**, ki je v imenu Društva SPB Tabor v Argentini pozdravil zborovanje in vse navzoče. Zborovalci so mu odgovorili z burnim aplavzom.

Pri naslednji točki je **dr. Milan Pavlovčič** recitiral **Stanka Janežiča** Tabor. — Za zaključek so pevci in vsi navzoči zapeli pesem: Oče, mati... S tem je bilo zborovanje zaključeno.

SLOVESNE LITANIJE

Ob pol štirih je bilo zborovanje zaključeno in ob štirih smo se zopet zbrali pri kapelici na Orlovem vrhu, kjer so bile pete litanije Matere božje. Slovesnost je vodil č. g. **Fran Gaber** ob asistenci diakona g. **Turka** iz Kanade. Lepe Marijine pesmi so se razlegale preko Orlovega vrha, daleč po Pristavi.

Po končani pobožnosti sta bili zastavi sneti, ogenj pogašen in častne straže umaknjene. Slovesnosti so bile končane in zaključene. Ljudje so zapuščali Orlov vrh in se zbrali okoli okrepčevalnice ter v živahnem razgovoru preživeli še nekaj ur pod mogočnim vtisom vsega, kar so doživeli, videli in slišali oba dneva. Do sedmih zvečer pa se je Pristava že popolnoma spraznila.

NEKAJ PODROBNOSTI

Naj za zaključek navedemo še nekaj podrobnosti. Predvsem moramo omeniti lepo vreme. Bilo je jasno, sončno, a precej hladno, brez sopare. Boljšega vremena bi si ne mogli želeli. Hvala Bogu zanj!

Razpoloženje ljudi je bilo vedro in ponosno. Med sveto mašo in molitvami, tako v soboto kot pri sv. maši in litanijah v nedeljo, je bilo resno in iskreno.

Narodnih noš je bilo med devetdeset in sto. Na Charnu jih običajno ni bilo dosti več kot trideset.

Udeležba je bila dobra. Na tako obsežnem prostoru kot je Pristava, je težje preceniti kot v dvorani. Ga. **Anica Hočevarjeva**, ki je vsem gostom pripravila prav dobro kosilo, je povedala, da je pripravila 500 kosil, pa je bilo še precej povpraševanja.

Ivan Hauptman je izdelal prav čedne bronaste znake s slovenskim grbom. Zgoraj je bila črna zastavica spodaj pa v narodnih barvah z napisom 1945 — 1965.

Kakor smo že večkrat poročali, je Zveza DSPB Tabor izdala za dvajseto obletnico vetrinjske tragedije posebne spominske znamke. Ker je bila prva naklada hitro razprodana, je bila izdana ponovna izdaja z istim motivom, a v drugih barvah. Prva izdaja je bila v lepi modri barvi, druga je pa v zeleni in rjavi barvi. Druga izdaja je izšla prav za proslavo.

Da bo poročilo popolno, naj omenimo tudi poročanje ameriških časopisov o dvajsetletnici pokolja. *The Plain Dealer* je poročal 6. in 11. junija. *The Cleveland Press* pa je poročal 5. junija. Posebno moramo omeniti daljše poročilo, priobčeno v *Courier Journal*, ki izhaja v Rochestru, z dne 28. maja, ki ga je napisal inž. Franc Grum, predsednik Zveze DSPB Tabor. Celotno poročilo obsega dve strani drobnega tiska. Priobčene so tudi tri slike: umorjeni duhovnik Anton Šinkar, požgana cerkev v Hinjah in pa zemljevid Slovenije, na katerem so zaznamovani kraji množičnih grobov pomorjenih domobrancev.

Proslavo dvajsetletnice je priredila Zveza DSPB Tabor. Recitacije je pripravil in režiral dr. Milan Pavlovčič, ostala organizacija proslave pa je bila poverjena Pavlu Boršniku. Razsvetljavo za recitacijo v soboto zvečer je imel na skrbi Milan Dolinar. Reproducirano glasbo pri recitacijah je pripravil Rado Menart, zvočne naprave za vse prireditve pa Jože Leben.

Spominska proslava posvečena 20-letnici Vetrinja v Torontu, Kanada

Društvo Slovenskih protikomunističnih borcev Tabor v Torontu je priredilo dne 29. maja 1965 spominsko proslavo, ki je bila posvečena 20. obletnici Vetrinja.

Ob pol osmih zvečer je č. g. župnik Janez Kopač daroval sv. mašo za vse padle slovenske domobrance in ostale protikomunistične borce ter zmolil ob katafalku Reši me za mir in pokoj njihovih duš.

Po sv. maši se je komemoracija nadaljevala v župni dvorani na 225 Brown's Line.

Predsednik društva g. Stane Pleško je otvoril spominsko prireditev in pozval vse navzoče, da so z enominutnim molkom počastili spomin mrtvih junakov za svobodo.

Sledil je odlomek iz življenja slovenskega protikomunističnega borca v dramatizaciji, ki jo je pripravil za ta večer Stane Pleško.

V tem odlomku je bilo prikazano življenje borca, ko se je poslavljajal od doma in vstopil v vrsto protikomunističnih junakov, kako se je boril in končno v strašnih mukah in po groznem trpljenju, ki so mu ga prizadeli rdeči krvniki — dal svoje življenje za svobodo slovenskega naroda. Prizor je dosegel svoj višek, ko so mati pobitega domobranca, mladi domobranec in skesani partijec prižgali padlemu junaku na grob svečke in si s slovenskim mladcem nad grobom segli v roke.

G. Lojze Oražem je bil napovedovalec, ga: Anica Resnikova in gg. Peter Čekuta, Franc Torkar in Darko Medved pa so nastopili v ostalih vlo-

gah pri tem prizoru. Pevski zbor, ki ga je sestavil g. Stane Lamovšek pa je silno občuteno in doživeto interpretiral misli, ki jih je napovedovalec podajal.

G. inž. Franc Grum iz Rochesterja, ZDA — predsednik Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev „Tabor“ je v klenih besedah opisal pomen in veličino slovenske protikomunistične borbe in vseh onih junakov, ki so dali svoja mlada in upov polna življenja za svete ideale in svobodo slovenskega naroda. Da niso doživeli končne zmage, so krivi politiki, ki so prodali slovenski narod rdečim tiranom na konferencah v Moskvi, Jalti in Teheranu, ne da bi se ozirali na želje in napore našega naroda, da bi ohranil svoje mesto v družbi ostalih demokratičnih in svobodnih narodov. H koncu je govornik pozval vse navzoče, naj bodo dobri in skrbni izvrševalci oporoke ter čuvarji dediščine, ki so jo podedovali po padlih junakih, to je: složni in enotni kot tedaj, ko so se z njimi borili.

Prireditve je bila dobro pripravljena v režiji gg. Staneta Brunška in Vilka Čekute.

Vsem, ki so na kakršenkoli način pomagali in pripomogli k tej uspešni spominski prireditvi, velja naša iskrena zahvala. Hvaležni smo tudi torontskemu odboru DSPB Tabor za ta res doživeti spominski večer. Število navzočih tako v cerkvi kot v dvorani — okrog 200 — pa je dovolj jasno pokazalo, da Slovenci v Torontu še niso pozabili junakov, ki so dali svoja življenja za svobodo slovenskega naroda, nas vseh in vsega svobodnega sveta.

Slava slovenskim protikomunističnim borcem!

ZA ZGODOVINO

FLORIJAN SLAK

NAŠ UMIK IN NAŠA USODA

(Nadaljevanje)

Samo en primer: Nemci so med ofenzivo (koncem oktobra 1943) v Knežji vasi pri Dobrniču na domačem kozolcu obesili tri skrivače pred partizani — brate Mežan, v starosti od 18 do 22 let. Dva od teh sta bila prej Vaška stražarja. Begunskega duhovnika iz štajerske, g. dekana Franca Gomilšeka, ki je prosil za nje, so isti dan aretirali, ponoči pa

ustrelili. Na Dobravi pri Dobrniču (kar sem videl sam, ker je bilo po veljstvo v naši hiši) so v teku enega tedna postrelili dvanajst moških. Od teh jih je bilo deset prisilnih mobilizirancev v partizane, ki so od njih pobegnili in pri Nemcih iskali zaščite. Oni pa so jih — postrelili! (Ti so bili doma iz okoliških občin.)

Danes, po dvajsetih letih je lah-

ko marsikaj debatirati; dokazati pa je čisto nekaj drugega.

Vse tedanje dogodke moramo gledati z očmi tedanjega doživljanja, ki ni vedno samo sentimentalno. Kaj je bil gen. Rupnik narodu po Dolenjskem in Notranjskem v teh groznih dneh, bo vedel le tisti, ki je tam živel v tem času.

Polkovnik **Krener** je bil povišan v generala in imenovan za poveljnika novopreimenovanega domobranstva v Slovensko narodno vojsko kot sestavnega dela kraljeve jugoslovanske vojske.

Kako smo mogli biti kraljeva vojska, dejansko proti Titu, dočim ga je kralj priznaval? Po takšnem tolmačenju bi nas vsakdo lahko smatral za dezertarje. Toliko let že premišlujem to reč, pa ne pridem do nobenega zaključka. Tisti, ki so ustvarjali te formacije, so pač morali imeti modre glave; za mene je še danes gordijski voz. Na misel mi pride tale šala rdečih na naš račun:

„Mi za kralja, kralj za Tita,
ko zna bolje, Bog ga pita...“

Začetek in konec Slovenske narodne vojske

V naši četi smo na ukaz poveljnika čete tedaj zamenjali kokarde — slovensko zastavo z orlom za kraljevo jugoslovansko kokardo. Stari boreci po jurišnih bataljonih so ostali na stališču, da je za njih najprej narod, potem država. Svojih kokard niso menjali.

Vzporedno s tem so se dvignile govorice: Angleže so že videli v Kranju. Kralj s svojo vlado je na poti domov. Konec partizanstva je samo še vprašanje dni.

Kdo bi upal ugovarjati; saj bi ga takoj označili za komunista! Zelo, zelo redki so bili tisti (eden izmed njih je bil moj brat **Vid**, vrnjen iz Verinja in ubit), ki so se samo bali konca vojne, ker Angležem niso nič zaupali. Preveč so videli v borbah s komunisti, kako so Angleži podpirali komuniste z orožjem.

Popoldan smo izpraznili skladišča in požgali vso odvisno opremo, ostalo pa naložili na vozove. Patrulja je bila poslana proti Šmarju, da ugotovi, če je še odprta pot proti Ljubljani. Toda prepozno. V Šmarju so bili že rdeči. Tako smo popoldne dne **6. maja 1945** zapustili Grosuplje v smeri proti severu čez Perovo, Staro vas, Panče in po dolini proti Sostremu. V Dobrunjah smo stali do bro uro, potem pa naprej čez Ljubljanico v Črno vas.

V zgornjem odstavku sem zapisal, da je bilo 6. maja popoldne že Šmarje-Sap zasedeno po partizanih. Postojanka na Malem vrhu nad železniških predorom pri Šmarju se je namreč že tedaj umaknila. Kateri četi je pripadala, ne vem. Tam jih je bilo vedno samo en vod. Prav tako se je prezgodaj umaknila četa iz postojanke, oz. postojank Zalog, — Škofljica — Lisičje. Katera četa je bila to, mi ni znano.

V zvezi s tem poroča g. inž. **Franče Grum** sledeče: „6. maja sem prišel s svojim bataljonom (domobranski jurišni bataljon iz Velikih Lašč pod poveljstvom stotnika **Frančeta Gruma** — op. F. S.) proti večeru iz Kočevskega, se več ur zdrževal na Šmartinskih serpentinah in ščitil umik vojske. Ker so naši med tem zapustili postojanko na Zalogu (ne vem katera četa je bila tam), in so me partizani iz Zaloga

nadlegovali, sem šel v protinapad in z jurišem zavzel Zalog. Partizani se niso imeli časa umakniti iz bivših domobranskih bunkarjev in smo jih kar z bombami. Pri tem sem bil precej težko ranjen; tako je bil to moj zadnji juriš in — rešitev. da nisem doživel Vetrinja.“

6. maja zvečer smo v Črni vasi prenočili v šoli po klopeh in golih tleh, pač kakor je kdo mogel.

Drugi dan 7. maja smo odšli na položaj na marost. Topovi so bruhali kot iz pošastnega žrela svoje granate proti Mokreu in Krimu. Na vseh straneh gorí, rdeči pa čakajo, kdaj se umaknemo, da oni „junaško“ zasedejo Ljubljano, gnezdo, iz katerega so izšli.

Naslednji dan 8. maja je bilo še isto obstreljevanje s topovi. Dobili smo vsak nekaj dekagramov mastne svinjske konzerve — edina hrana za nedoločen čas. Proti večeru so topovi še besneje bruhali in proti polnoči začeli ponehavati; le eksplozije in pošastni ognji so od časa do časa butnili v noč z vso grozo.

Proti polnoči od 8. na 9. naj smo začeli zapuščati svoje položaje. Poveljniki so nam na kratko pojasnili, da gremo skozi Ljubljano po določenih ulicah in da se na premike po drugih predelih samo strelja...

Po polnoči smo prišli pod šmarno goro, kjer smo zavili na levo. To je bila moja prva in zadnja pot preko Gorenjske. Okrog poldne smo se ustavili v gozdu za vasjo Zapuže. Za nas Dolenjce je bila Gorenjska Indija Koromandija, kjer ni bilo požganih vasi, razdejanih cest, popolnoma razbitih železnic; kjer so pošta, občinski uradi itd. delovali, dočim pri nas v osrčju Dolenjske vsega tega ni bilo že od poletja 1942.

Zato je bilo tudi razumljivo, da so naš odhod ljudje samo z začudenjem opazovali, dočim je naš odhod na Dolenjskem bil spremljan z jokom in solzami civilnega prebivalstva.

V gozdu smo začeli prazniti nahrbtnike in sežigati pisma, slike itd.

Mimoidoči častnik se je zasmel: „Fantje, pogledjte kako gori ljubezen!“

Kmalu za tem se je oglasil kurat: „Fantje, kar veseli bodite; bo mo vsaj videli, kakšne so Korošice!“

To je bil prvi znak, da gremo na Koroško. Torej Angležev ni bilo v Kranju.

Po kratkem odmoru smo nadaljevali pot skozi šenčur. Tu je bil najlepši sprejem na Gorenjskem. Ljudje so nas navdušeno pozdravljali. Bila je že noč, ko smo se pomikali skozi Britof pri Kranju.

Temna, oblačna noč. Na vseh straneh gorí, poka, rakete lete v zrak in razsvetlujejo ogromne kolone vojaštva. Lačni, žejni, utrujeni korakamo celo noč in zjutraj 10. maja pridemo v Tržič.

Civilisti in vojaštvo, vse je nosilo usnje in čevlje iz tamkajšnje tovarne. Vojaštva in civilistov je bilo polno, da smo se prerivali skozi Tržič kakor ogromna lava bruhajočega ognjenika proti Sv. Ani in — Ljubelju.

Sonce je stalo visoko na nebu. Vročina pripekajočega sonca v ozko sotesko, nabito s človeško maso vseh mogočih narodov, je bila strašna. Pozno popoldne smo se prerinili naprej. Na levem bregu se je še kadilo požgano koncentracijsko taborišče. Na bližnjem kupu cunj je mr-golelo uši, da so skoraj prenašale cunje. Na obeh straneh pota stoječi civilisti, žene, starčki, otroci, v obupnem joku tarnajo, z eno samo

prošnja v suhih ustih: Domobranci, rešite nas, rešite nas... Partizani nas bodo dobili. Nemci so zaprli tunel in postavili straže. Na koroški strani so partizani in lovijo vse, kar pride skozi tunel...

Za Tržičem grmijo topovi in regljajo strojnice kot v pošastnem peklu... In v tej ozki soteski so tisoči ljudi, za katere ni več prostora na zemlji...

Kadar se spomnim teh obupnih prošenj tega groznega dne, me strese mraz. Prav tako pa me ob misli na to grozo zazebe, ko pomislim na te sirote, odvisne samo od domobrancev, da so sedaj, komaj po 20 letih že vse pozabili. Nočejo ničesar več slišati, da imajo še nekaj domobranskih invalidov, kateri životarijo po taboriščih; brez upanja na boljše čase, med tem ko se oni pogrezajo v debele preproge nove moderne hiše, na dvorišču jim stoji razkošna limuzina, po vseh kotih vse mogoče lončene figure, na čajanki morda še kup nikoli pogledanih revij in časopisov v tujem jeziku, in morda, če imate srečo, še kakšen majhen zaprašen križ v kotu. Toda slovenskega časopisa ne najdete, četudi ga iščete z lučjo podnevi. In ko iz sobe pridrvi otrok in čuješ, da starši z njim lomijo spakedran tuj jezik, bi človek bežal, bežal...

Tedaj mi pride na misel: Ko bi jih mogel zopet postaviti nazaj v ljubeljsko ožino pod tedaj pekoče sonce, bi jih morda še prebudil? Morda; toda danes, ko se utapljam, da bi pozabili, ker spomin peče, peče — kakor tisto vroče majsko sonce pod Ljubeljem v letu Gospodovem 1945, se bojim, da je že prepozno...

„Naprej!“ je sledilo povelje. Ni bilo časa za občutke. Tunel nas je

začel požirati in ob pol sedmih zvečer smo se znašli na koroški strani.

Valimo se po vijugasti cesti z globokimi prepadi, po katerih ležijo in gorijo avtomobili, tanki itd.

V jarkih je bil debel sneg, iz katerega so rastle zelena drevesa. Hteli smo naprej in za seboj puščali ruske kozake, Nemce in druge. Prazni želodec je krulil, a o kaki hrani ni bilo govora. Številni studenci kristalno čiste vode, s katerimi je Bog obdaroval visoke Karavanke, so bili naša edina uteha.

Sredi temne noči od 10. na 11. maj smo se ustavili v neki vasi. Noč je bila hladna kot v pozni jeseni. Ležišča ni nihče iskal, pač pa smo do smrti utrujeni plegli po tleh. Bila je še trda tema, ko smo nadaljevali pot. Po dolgem pohodu smo pred seboj zagledali majhen angleški tank, iz katerega je visela bela zastava, ob njem pa je slonel vojak in mirno kadil pipo, kot da mu je cel svet deveta briga. Oborožene kolone so hitele mimo njega; kot da na koncu poti pričakujejo — raj.

Prišli smo v Podgorico (če se prav spominjam, mi je stara žena rekla, da je Unterberg), kjer je ob cesti ležal mrtev človek v napol angleški uniformi. Poleg njega sem zagledal titovko z rdečo zvezdo.

V dolini pod nami so regljale strojnice, mine in bombe. Trenutek pozneje so se že vračali domobranci nasmejanih obrazov kot vedno: „Zopet so jim dali po grbi...“

Ko sem se zanimal, kakšen kraj je tam doli, sem dobil odgovor, da „Ferlach“.

„Toliko vem kot prej,“ sem jezen zabrusil ženi, ki mi je odgovarjala v tujem jeziku.

Večje kraje po Slovenskem Ko-

roškem sem poznal iz zemljepisja in to samo pod slovenskimi imeni. Da Ferlach ni nič drugega kakor Borovlje, mi še na misel ni prišlo.

— — —

Naj se za trenutek ustavim ob tem dogodku in popravim zgodovinsko potvorbo, katero je, (ne spominjam se točno, če je bilo pisano za prvo ali drugo obletnico borbe v Borovljah) prinesel Vestnik, glasilo Osvobodilne fronte za Koroško (izdajatelj dr. Franci Zwitter; list je tedaj izhajal na Dunaju). Tam je nepodpisani pisec zapisal: „V borbi z zadnjimi ostanki Hitlerjevih SS-ovcev, je 11. maja 1945 v Borovljah padlo 80 partizanov...“

Do tedaj nikoli nisem slišal, koliko partizanov je padlo v tako naglem in odlično vodenem domobranskem napadu. Domobranci so poslednjič, pred očmi Angležev pokazali, kako so se borili... —

Kljub lažem in potvorbam rdečih zgodovinarjev Boroveljčani dobro vedo, da so 11. maja 1945 slovenski domobranci naklestili mednarodno rdečo drhal, katera je nosila samo ime slovensko in nič drugega.

V jeseni leta 1946 sva sedela skupaj v Centralni poklicni šoli v Celovcu z mladim fantom iz Borovelj. Zanimal sem se, če pozna ljudi v vasi Kaplja v Rožni dolini. Začuden me je vprašal, kako da tam poznam ljudi. Ko sem mu povedal, kdaj sem šel tam skozi, je fant rekel: „Torej si bil med tistimi Kranjci, ki so tako nazlodljevo naklestili partizane.“ Govorila sva med poukom, ko je starejša učiteljica pregledovala zvezke in pazljivo sledila najinemu pogovoru. Razumela očitno ni dosti. Moj znanec je govoril nemško s tamkajšnjim slovenskim narečjem, ki ga ni

sem razumel dosti več kot nič, dočim je bila moja „nemščina“ pravo sračje gnezdo. Zanimala se je, kaj govoriva. In ko ji je fant vso zadevo povedal (očitno je poznala stvar), me je vprašala, če ne mislim nazaj v Jugoslavijo.

„Nikoli pod komunizem,“ sem bil kratek.

„Se boš pač moral dobro naučiti nemščine. Če boš veliko bral, ne bo težko...“

Po tem pogovoru sem opazil, da imajo učitelji dokaj več razumevanja do uboge begunske pare, ki ni niti za silo obvladala edinega uradnega jezika šole. Prepričan sem, da bi se precejšen del slovenske begunske taboriščne birokracije lahko učil od njih razumevanja sočloveka, čeravno ni mogel pred svoj priimek postaviti nič drugega kot krstno ime.

— — —

V Podgorici je ležala kopica razmetanega orožja in pušk modela „Mauser“. Tam smo tudi izvedeli, da so dan prej partizani ueli, odnosno razorožili večje število četnikov in civilistov in jih odgnali proti zahodu (Področica-Jesenice?). Ob prihodu na ravnino smo dobili na razbitem avtomobilu črnega prepečenca: prva hrana v petih dneh pohoda (če izvzamem nekaj dekagramov svinjske konzerve v črni vasi pri Ljubljani).

Vročina je pripekala na ravnino, da je kar dušilo. Šli smo v patrolje po vaseh, toda ljudje niso znali, ali bolje rečeno, niso hoteli govoriti slovensko. V neki hiši (vas Struge?) so nam prijazni slovenski ljudje kuhali robidov čaj; pač kar so imeli.

(Sledi)

V SENCI DOLOMITOV

(Nadaljevanje)

„Domačih fašistov... si to že kdaj slišal?“ se je začudil Pežak iz Vnanjih goric. Vstal je in se zgubil med grmovjem.

„Za resnično svobodo se bomo borili vsi,“ je tovarišu segel v besedo Bertov Vinko. Besedo „resnično“ je tako poudaril, da je govornika kar zbadlo.

„Tako je: vsi moramo v boj za svobodo! Gotovo pa se bodo našle tudi bele vrane, ki se bodo svobode bale in šle raje z okupatorjem, proti svojemu ljudstvu. Te je treba izbrisati s površja zemlje.“

Tovariš se ni dal ugnati. Nalašč je omenil bele vrane, da bi študentu dokazal, da ve za njegovo misel. Hotel je tudi izzvati, da bi kdo še kaj več rekel. S tem je zadel v živo.

„Si slišal?“ je Novakov šepnil Bertovemu na uho, ko je grbavi in šepavi revolucionar omenil nasprotnike.

V Vinku je zagorela jeza. Vedel je, s kom ima opravka, zato se je bal ugovarjati. Toda beseda profesorja Tomca: „Komunizem moramo razkrinkovati povsod, kjer se pokaže skrit“, ga je osrčila, da je premagal strah. Vstal je in začel:

„Tovariš, dovoli nekaj besed! Po moje se preveč sklicuješ na svobodo in enakost. O vsem tem je veliko govora v knjigah o ruski in o španski revoluciji. Tudi beseda „beli“ je od tam. Bojim se, da se za vsem tem res skriva kaj drugega...“

„Si jih videl, kako dvigajo glave!?“ je neprevidno rekel Velkavrh, ki je imel z Bertovim že prej opravka.

„Kdor ni z nami, je proti nam!“ je jezno pihnil Logarjev in se obrnil k ostalim pod drevesom.

Velkavrh je napisal nekaj besed in pogledal po študentih, ki so vstali in odšli, kot da so se zavedli, da tu zanje ni mesta.

*

V srca mladih je legla tema; temnejša kot noč v logu in pod hribom nad vasmí. Brezovski študentje so se živo zavedli, da so obsojeni brez obsodbe. Vinko je storil svojo dolžnost; drugi so mu stopili ob stran in bili z njim kot trdnjava, ki ne pade v viharju.

Spetoma je spregovoril Vinko: „Takole je, fantje: prišla je ura, ko moramo biti celi katoličani, pripravljeni na vse. Pregarjali nas bodo in pobijali, toda zmaga bo naša... Komur je to preveč, lahko gre svojo pot. Ne bojmo se, z nami je Kristus!...“

Fantom je postalo tesno. Vinko jim še nikoli ni tako odločno in

jasno govoril. Zbali so se zanj. Skupaj so sedli za grm in bili navezani drug na drugega kot še nikoli.

Tedaj ni bilo več časa za ponujanje in obljubljanje zvestobe. Samo ideja je še imela svojo vrednost. Razčistili so stvari, na katere prej niso mislili.

Vinko jim je tedaj tudi zaupal, da je dobil že tri grozilna pisma, naj neha obsojati Osvobodilno fronto, ki se zbira v gozdovih. Prijatelji so mu svetovali, naj se umakne v Ljubljano, a on je to odklonil, češ, da mu vest ničesar ne očita.

V zvoniku je udarilo polnoč, ko so se razhajali na domove...

Iz dajalec

Logarjev s sestanka ni odšel domov. Ni zaupal fantom, ki so se upali tako odločno povedati da ne bodo nikoli nasedli vabam in pozivom. To ga je jezilo. Bil pa je tako predan novim idejam, da ni mogel prenesti, da bi mu kdo oporekal in zastavil načrtano pot.

S Krištofom sta takoj naredila načrt, kako bosta prehitela študente, dokler vse okolice ne naščuvajo proti njim. Italijanov se nista bala, ker je večina oficirjev delala za iste cilje kot sama. Toda — nekega dne bodo „črne srajce“ odšle. Do takrat se mora odločiti, da ostanejo gospodarji položaja.

Bilo je že preko polnoči, ko je tovariš zažvižgal na stezi za Gorjančevim kozolcem. Izpod mostu sta prilezla dva oborožena partizana in ga spremila na pot proti Ključu.

Kemaj so stopili med drevje, sta morala stražarja na ukaz vsak po dvakrat ustreliti proti brezoviški postaji, kjer so se vedno kretale italijanske patrle.

V noč so odjeknili strelj. Tiste, ki so jih slišali, je zbolelo v prsih. Zbali so se posledic. Samo Logarjev je bil vesel. V čni sapi je od nekje pritekel in potrkal na stranska vrata Gorjančeve gostilne. Gorjanc, ki je za vso stvar že prej vedel, mu je brez strahu odprl, čeprav so bili italijanski oficirji že vsi pod mizami.

„Ribelli, ribelli!“ je upehano, s prestrašenim glasom zakričal v veži.

Tedaj je Italijane na mah minil strah. Drug za drugim so prilezli izpod miz, si otepli prah s hlač, potem pa še do zgodnjih jutranjih ur presedeli ob vinu.

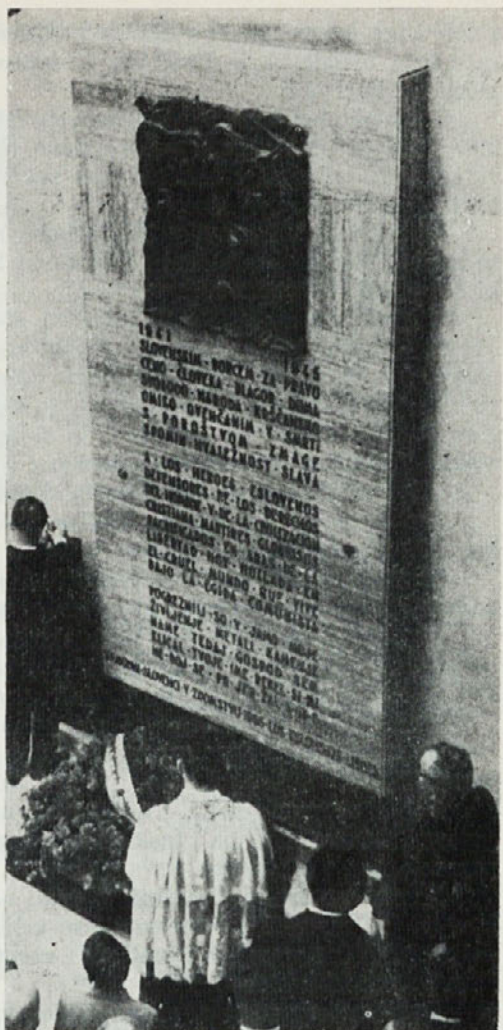
*

S prvim svitom je Logarjev zapustil gostilno in za hlevom skrivaj planil v gozd. Tokrat ni maral hoditi po cesti. Bal se je, da bi ga kdo le ne bi prepoznal.

Kakor tat se je spustil iz gozda nad Radno. Čez vrt jo je ubral proti domu.

Tudi tu je imel smolo. Jakčev Tone, ki je šel v breg kositi za krave, mu je na stezi prišel precej blizu; na trideset korakov. Čeprav je bil Janez oblečen v uniformo laškega oficirja, je bil vendarle prepričan,

Brez besed je starešina DSPB Tabor, Ivan Korošec prižgal plamen spominske sveče. Molče nam bo ta plamen v opomin in spodbudo v borbi za Boga, narod in domovino.

da ga je Tone spoznal. Preveč živo mu je pogledal v oči, da bi moglo biti drugače, je vedel Janez. V tem strahu ni odšel naravnost domov, ampak najprej zavil proti cesti, potem se pa z druge strani približal skednju. Jakčev mu je budno sledil z očmi in kar pozabil na svoje delo.

Nenadoma se je ozrl v breg. Više gci so se iz hriba vsuli Italijani. V gozdu na drugi strani vasi je tudi opazil nerazločne postave, ki so stale po robih. Takoj je vedel, da bodo obkolili vas, kakor so pred tednom naredili v Brezju v Horjulski dolini.

Kot da ni ničesar videl, se je hitro vrnil domov. Spotoma je že

videl dolge kolone vojakov, ki so prihajale od postaje in se v strelski razdelitvi bližale vasi. Tudi oni iz gozda so se spustili proti vasi in začeli stiskati obroč.

Tone ni imel časa, da bi koga obvestil o vojakihi. Splazil se je na hlev, kjer je imel v senu pripravljeno skrivališče; že nekaj tednov je v tem rovu prespal v strahu pred partizani; zdaj mu je prišel prav tudi pred Italijani.

Na vasi je bil pravi pekel. Ženske in otroci so javkali in prosili za može, očete in brate. Psi so lajali in kazali zobe vsiljivim vojakom, ki so pretaknili vsako hišo posebej.

Spravili so se tudi nad Jakčovo domačijo. Takoj so ukazali, da vsi moški pridejo na dvorišče. Prišla sta oče in sin France, ki je bil napol slep in na obe roki pohabljen. Očeta so vzeli s seboj, Franceta pa neusmiljeno porinili od sebe; to je bil znak, da lahko ostane doma. Ker Toneta ni bilo na spregled, je prišel oficir s seznamom in s prstom pokazal na ime Anton Remškar.

„Dov' é?“ je vprašal fašist in čakal odgovora.

„Je šel kosit“, so odgovarjali domači, ki res niso prav nič vedeli, kje je fant.

Italijan jih ni razumel. Samo klet je vse vprek, kakor je bil navajen: Mater božjo, Boga, Slovence in vse skupaj.

Vojaki so premetali vso hišo. Vdrli so pod streho, nazadnje pa se spravili na kup sena ter po dolgem in širokem zatikali vile vanj. Ker fanta še niso našli, so začeli streljati v seno. Tone jo je komaj odnesel.

Zagorela je Štefanova bajta v grabnu. V bregu na drugi strani vasi je ogenj objel Šimčev skedenj. Na griču se je pokačilo iz Kovačevega hleva.

Nihče ni smel gasiti. Tudi živine niso smeli rešiti. Taka je bila zapoved, katere niti jok otrok ni preklical in spremenil. Vse je do tal pogorelo.

Končno so trideset moških odgnali na veliko Velkavrhovo dvorišče, kjer so jih zastražili. Priropotali so veliki kamijoni, s katerimi so odpeljali vojaštvo nazaj v Ljubljano; zarotnike pa so odpeljali v zapuščeno gostilniško klet.

Proti večeru so se odpeljani začeli vračati na svoje domove. Petin dvajset jih je prišlo. Bertov Vinko in France, Novakova dva in Andrejcev pa so ostali v kleti, čeprav so bili ravno ti najbolj odločni nasprotniki partizanskih upornikov, za katere so jih imeli in obtoževali.

Ko se tudi drugi dan niso vrnili in nihče domačih ni mogel nič zvedeti, kje so, je Jakčev zaupal Bertovemu očetu, da je prejšnje jutro videl Logarjevega v italijanski uniformi. Oba sta bila prepričana, da mora imeti z oblastmi dobre zveze, da si kaj takega upa. Sicer so ljudje že vsi od kraja začeli dvomiti v njegovo poštenost in so se javno zgražali nad njegovim prijateljstvom z okupatorji, toda zdaj, ko je šlo za rešitev zaprtih fantov, so na te stvari pozabili. (Sledi)

Milošu Prelogu ob šestdesetletnici

Skoro bi ne verjeli, da si bo ta mesec naš sodelavec Miloš Prelog naložil že svoj šesti križ. Da, šestdeset let bo že, odkar je zagledal luč sveta tam, kjer sončne Slovenske gorice prehajajo v širono Mursko polje, in odkoder je kmalu odšel v Maribor, kjer je končal učiteljske. Služboval je nato v prijaznem Celju, kjer si je tudi ustvaril svojo družinico in kjer ga je zatekla vojna vihra.

Bil je izseljen iz zelene Štajerske, skupaj s številno družino v daljno Srbijo in se je tam uvrstil med borce protikomuniste.

Poznan že iz predvojnih časov kot zaveden protikomunist je navkljub krutim udarcem usode povsod našel možnost, da je deloval v borbi

za svobodo in proti internacionalnemu komunizmu.

Ko je po ustanovitvi slovenskega demobranstva pod generalom Rupnikom bilo mogoče priti v Slovenijo, je bil med onimi, ki niso oklevali in je prišel v belo Ljubljano ter je tam s svojim delom v prosvetni stroki krepko podprl borbo proti komunističnemu razmahu v našem šolstvu.

V kritičnih dneh umika je srečno prišel z vso družino na Koroško in od tam v Italijo, dokler se ni končno naselil v Argentini, kjer si je ustvaril svoj četrti dom.

Še preden smo pred leti osnovali Društvo slovenskih protikomunističnih borcev, se je njega organizator g. Vuk Rupnik posvetoval z Milošem Prelogom in ga povabil na sodelovanje. Od takrat naprej stalno zavzema odgovorna mesta v strokovnem načelstvu organizacije.

V svoji nenehni borbi proti komunizmu tudi uspešno sodeluje v našem borbenem glasilu in nam je vedno na razpolago s svojimi nasveti.

Ko v krogu svoje, sedaj vedno večje družine, zadovoljno praznuje svoj 60. rojstni dan, se ga spominjamo tudi mi in mu kličemo: še na mnoga leta!

Ce vam je „TABOR“ všeč, poravnajte naročnino in prispevajte v

Tiskovni sklad!

JALTSKA KONFERENCA

(Zadnje zasedanje)

O Jaltski konferenci smo že marsikaj brali. Vendar se zdi, da so podrobnosti še vedno zavite v meglo.

Gotovo je, da so sklepi te konference imeli neposreden vpliv na katastrofe, katere so doživeli mnogi narodi v Evropi in Aziji.

Tudi naša slovenska usoda ima do neke mere svoje korenine prav na tej mednarodni konferenci. Zato ni čuda, da z razočaranjem in s kritičnim očesom gledamo na dogodke, ki so se odigrali po letu 1945 kot rezultat te mednarodne konference. Kadarkoli bomo govorili o zasužnjenju našega naroda in o naših mučencih, se bomo spominjali tudi Jalte.

Dvajset let je od tega, kar so se zbrali „veliki trije“, da se dogovore o zadnjih načrtih za uničenje Hitlerjeve Nemčije in da določijo pogoje za mir. Namen konference je bil tudi pregled najvažnejših in najbolj akutnih problemov, ki bodo nastali ob koncu svetovne vojne.

Bivši politik *Arthur Conte* je v reviji „*Paris Match*“, št. 827 z dne 13. februarja 1965 obširno popisal, kaj in kako je bilo na Jalti. Svojemu članku je dal naslov: „*Jalta ali parceliranje sveta*“. Avtor skuša v svojem članku objektivno prikazati vse hibe zahoda, ki so jih Sovjeti temeljito izrabili v svojo korist. Njegov prikaz zadnjega dne konference je v izvlečkih sledeč:

Nedelja 11. februarja 1945. Že teden dni se veliki trije posvetujejo. Udeleženci konference so zbrani okrog okrogle mize v plesni dvorani palače *Livadia*, nedaleč od Jalte ob Črnem morju. Ta palača je nekdaj bila letna rezidenca carja *Nikolaja II.*

Ob 12. uri so udeleženci posedli okrog mize. Veliki trije so imeli ob sebi svoje najvdanejše svetovalce. *Roosevelt* je imel *Hopkinsa*, *Stettinusa*, *Leahyja*, *Harrimana* in *Alger Hissa*. *Alger Hiss* je ta isti *Hiss*, ki je bil leta 1950 obdolžen špijonaže v korist komunistične Sovjetske Zveze in obsojen na velikem špijonažnem procesu. *Churchill* je imel ob sebi *Edena*, *Alexandra Cadogana*, *Archibald Clark Kerra*. *Staljin* pa *Molotova*, *Višinskega*, *Gromyka*.

Predsednik ZD se zavzema za organizacijo Združenih narodov, ki naj bi služila miru in pravici. To je bil edini predmet, za katerega se je tedaj *Roosevelt* zanimal.

Pravzaprav sta istočasno bili na Jalti dve konferenci.

Prva se je tikala končanja vojne, druga pa ureditve razmer po vojni. Na prvi so se zbrali šefi zavezniških armad: *Marshall*, *Antonov* in *Alan Brooke*. Njihova glavna naloga je bila, kako pripraviti in za-

dati zadnji udarec Hitlerjevi trdnjavi. Končno je bilo tudi govora o tem, naj bi Rusija napovedala vojno Japonski.

Na drugi konferenci pa so bili zbrani šefi držav s svojimi diplomatskimi svetovalci in pomočniki. Glavna tema razgovorov je bila, določitev okupacijskih zon Nemčije in regulacija problemov, ki bodo nastali s končanjem bojnih sovražnosti.

Stalin je zbral okoli sebe stare revolucionarje, ki so točno vedeli, kaj hočejo. Ti revolucionarji so zelo spretno izkoriščali uspehe rdeče armade pri Stalingradu, da si tako pridobe čim večji ugled na konferenci. Angleži so se strogo držali diplomatskega protokola, da bi tako dali čim večji poudarek zgodovinsko važni konferenci, ki se je odigravala tiste dni. Na Rooseveltu se je točno videlo, da je bolan in da se bori za svoje življenje. Rooseveltovi spremljevalci so se vedli nekako zadržano. Kot novinci v teh zadevah. Vendar so bili zelo zaupljivi do sovjetskih predstavnikov, katere so si v preteklosti slikali vse drugače, nikakor pa ne kot vljudne možakarje, kot so se prikazali na tej konferenci.

Churchill je že ob samem pričetku konference spoznal, kako zvito skušajo Sovjeti izrabljati v svojo korist vsako nesoglasje, ki se je pojavilo med Amerikanci in Angleži. Razlike med obema so bile očitne. V vojaškem pogledu n.pr. sta bila šefa ameriškega in britanskega generalnega štaba v popolnem nesoglasju glede načina prodiranja in zasedanja Nemčije. Medtem ko so Britanci hoteli, da zahodne čete prve zasedejo Berlin, je bil ameriški štab odločno mnenja, da Berlin zavzame sovjetska armada.

Dalje so bili Angleži silno nasprotni ideji, da se zavezniške čete izkrcajo v južni Franciji. *Angleški štab je predlagal, da se namesto invazije v južni Franciji izkrcajo čete v Grčiji in Jugoslaviji, kar bi dalo zapadnim armijam možnost, da prve zasedejo Beograd, Dunaj, Prago, morda Bukarešto, Berlin in Varšavo.* Churchill je jasno videl, da šefu ameriškega štaba gen. Marshallu ni bilo do teh načrtov, ker ni videl posledic v bodočnosti.

Na diplomatskem polju se je Roosevelt postavil mnogokrat v popolno nasprotje s Churchillom. *Kljub protestom Churchilla je Stalin s podporo Roosevelta dosegel, da Francozi niso bili zastopani na Jaltski konferenci.* Roosevelt je tudi javno napadel Churchillove odkrite namere, da misli po vojni obdržati Singapur in Hong-Kong. Roosevelt se je direktno trudil, da je ob vsaki navzočnosti Stalina jasno pokazal razlike gledanja med Ameriko in Anglijo do kolonializma.

Razlike o političnih načrtih med obema zahodnima predstavnikoma so bile velike. Churchill nikakor ni mogel soglašati z Rooseveltom in Hopkinsom, da bi Stalinu popolnoma zaupali.

Osem dni se je Churchill trudil, kako bi prepričal Roosevelta, da

pove novico o atomski bombi. Bil je mnenja, da bi taka novica vplivala na Stalina in ga morda odvrnila od namere, da sovjetizira Poljsko, Romunijo in Bolgarijo.

Churchill ni uspel. Užaljen in utrujen se je boril na konferenci in opazal, da ga vse njegovo prizadevanje samo oddaljuje od ameriške delegacije. S težavo je uspel, da je bilo Franciji dodeljeno okupacijsko področje Nemčije po končani vojni.

Zadnji dan konference dokončni dokumenti še vedno niso bili formulirani. Še vedno ni bilo soglasja glede bodočnosti Poljske, kakor tudi ne, kake reparacije naj plača premagana Nemčija. Kljub temu je hotel Roosevelt še isti dan zapustiti konferenco, ker je imel dogovor, da se v Kairu sestane s kraljem Farukom in abesinskim cesarjem. Churchill ga je prosil, naj ostane še 24 ur; toda Roosevelt je vztrajal na tem, da je njegova misija končana. Posvetovanja okoli okrogle mize so bila končana in sklenjeno je bilo, da se odpravijo k obеду.

Stalin je polnil svoje goste z vsakovrstnim kaviarom, tako da konferenco v Jalti resnično smemo nazivati „konferenco kaviara“. Ob kaviaru, napitnicah in ob cigaretnem dimu se je odločevala tedaj usoda sveta. Pri zadnjem obedu se je zbralo 13 udeležencev konference. Harri-man je bil odsoten, ker je sodeloval pri redakciji dokumentov. Med tem zadnjim obedom so končno prinesli Jaltske dokumente v podpis. *Na podlagi tega dokumenta je bila vsa vzhodna Evropa prepuščena kontroli Moskve.*

V času konference je prispel v Jalto poseben odposlanec Allen Dullesa z obvestilom, da je Japonska pripravljena kapitulirati. Edini pogoj, ki so ga Japonci stavili, je bil, da ne odstaviijo njihovega cesarja Hirohita. Allen Dulles je hitel s tem poročilom, kajti smatral je potrebno, da ima Roosevelt to v rokah na konferenci. S tem namreč ni bilo več potrebe Sovjetov prositi, da vstopijo v vojno proti Japonski, na kar so Sovjeti pristali; seveda za zameno ugodnih koncesij. To sporočilo pa so enostavno spregledali in ga sploh niso upoštevali.

Napaka, največja napaka konference je bila v tem, da je Roosevelt stavil vse na prijateljstvo Stalina v pričakovanju, da bo Stalin storil enako. Toda Sovjeti so igrali šahovsko igro z narodi in uspeli na vsej črti. Stalin je dobil vse, kar je hotel; dobil je otoke v Pacifiku, katere mu je Roosevelt podaril za ceno vstopa v vojno proti Japonski; in to tedaj, ko je bilo že skoro vse končano. Dobil je kontrolo nad vso vzhodno Evropo in možnost prodiranja v Aziji.

Konferenca na Jalti je bila končana. Udeleženci so si še razdelili darove, cigarete, vodko, kaviar, čokolado in žvečilni gumi ter odšli vsaksebi. Roosevelt je odhajal iz Jalte v trdni zavesti, da se je tedaj izkazal kot največji mož časa, kot dobrotnik človeštva in kot organizator miru.

Toda dogodki so prav kmalu pokazali, v koliko je Roosevelt imel prav. Že 13. februarja so komunisti v Bukarešti izvedli revolucijo v navzočnosti Višinskega, enega od svetovalcev na Jalti. Ko se je romunski kralj skliceval na jaltske dogovore in na atlantsko karto, mu je Višinski takole odvrnil: „Jalta? Jalta,... to sem jaz!“ Tako komaj nekaj dni po konferenci. Meseci, ki so sledili, so pa prinesli na dan vse ostale rezultate Jalte. *Eden izmed teh je tudi zasužnjenje naše domovine po komunizmu.*

Neenotnost in slabo poznanje nasprotnika je pripeljalo do nesrečnih rezultatov v letu 1945. *Enotnost in sloga med prijatelji je prva in najvažnejša stvar v vsaki borbi in pri vsakem naporu.* Brez teh je vsak trud zaman in vsa prizadevanja zapisana porazom.

ZA MLADINO

Ameriški Slovenci in Slovenija

Amerika! Daljni svet, ki skrivaš v sebi polno bogastva za ljudi pridnih rok ter dobre volje.

Kolikokrat je bilo izgovorjeno ime te čudovite dežele polne gozdov, rodovitne zemlje, zlata in drugega bogastva.

Koncem devetnajstega stoletja je ta dežela postala nova domovina prvih slovenskih naseljencev. Tam so delali in trpeli. Se pehali za dolarje — hrepeneli po svoji pravi domovini.

Le redki so bili tisti, ki so se mogli vrniti s primerno vsotico denarja. Za ceno tega pa so tam pustili svoje zdravje in mlada leta.

Kmalu po drugi svetovni vojni, ko so bile vojaške nevarnosti mimo, so šli naši rojaki obiskat Slovenijo — stari kraj, — kakor so dejali ameriški Slovenci.

Po dolgih letih bivanja na tujih tleh so zopet doma! Začudenj strmiijo v napredek svoje domovine.

Vidijo nove tovarne, mostove, ceste in razne druge zgradbe, ki vzbujajo čut zanimanja v slehernem slovenskem Amerikancu. Odkod vse to? Tega preje ni bilo. Vse se je spremenilo!

Da. Mnogo je postalo in postaja drugače. Toda napredek, ki ga naši rojaki gledajo le iz materialnega vidika, tudi ne predstavlja vsega. Ravno tu so se zmotili, pojoč hvalospeve rdečemu paradižu, ki v duhovnem smislu stoodstotno nazaduje v dobi dvajsetega stoletja.

To trditev je zelo enostavno dokazati. In sicer: v deželi, kjer ni elementarnih svobodščin, kot npr.: svobodnega izražanja, osebne lastnine, svobode tiska, kulta itd., ni mogoče živeti, še manj napredovati.

Tega mnogi naši Amerikanci ne razumejo. Saj so v tujini trpeli predvsem le fizično. Nihče jim ni kratil osebne svobode, kot se je to godilo in se dogaja doma v Sloveniji.

Čitam razna čtiva, časopise, revije in knjige. Posebno so me zanimali izseljeniški koledarji; knjige, katere razpravljajo o življenju in delu naših ljudi v zvezi z njihovo matično državo.

Iščem po knjigi in vidim slike poslopij, slikanih od vseh strani. Dejansko so vedno ena in ista stvar: križ — kraž. Vse to je komunistični teater, v katerem si naši rojaki kratijo čas na stare dni.

Kako pa je z literaturo izseljeniških koledarjev? Same dolge historije posameznikov, ki zvane monotono, vse po istem kopitu. Ta žalostna pripovedovanja so več ali manj enaka, če vzamemo na znanje, da so rojaki po veliki večini živeli v istih socialnih razmerah.

Preveč nas je na svetu, da bi vsak izmed nas priobčil svoj „curriculum vitae“. Zato je zgodovina znanost, ki si je naredila nalogo, da razpravlja in uči življenjepise samo tistih imenitnih mož, ki so ustvarili dela brez primere in tako odšli v svet slavnih in imenitnih.

V isti knjigi opažam besede, ki zvane preveč učeno za naše rojake. Te so, npr.: „Napredne Slovenke“, „Progresivne Slovenke“, „Svobodomiselne“, itd. Sem mnenja, da dotične žene še ne postanejo napredne, če si kupijo nov avto znamke „Ford“. Ta je neobhodno potreben za Mrs. Mary, ako hoče priti ob pravem času na delo. Še manj pa Mrs. Mary more postati svobodomiselna, kadar sedi poleg svojega Johna v avtu, ko vozita s hitrostjo stotih kilometrov na uro, na bližnjo пристavo.

Take in podobne fraze so bile v rabi za časa revolucije na Slovenskem od strani današnjih rdečih oblastnikov. Samo treba je dodati sledeče besede: likvidacija in justifikacija. Besede, ki so imele mesto ob priliki krvnih dejanj nad lastnim narodom.

Prepričan sem, da je med slovenskimi rojaki v ZDA še mnogo poštarov in pametnih Slovencev, ki odločno odklanjajo to tipično vsiljivo komunistično terminologijo, s katero zalagajo slovenskega človeka in ga hočejo imeti za norca.

Ko so se namreč nahajali v nadlogah in potrebah, jim nihče od današnjih komunističnih veljakov ni priskočil na pomoč, pa četudi bi to lahko storil. Zato jih tem rajši podpihujejo proti kapitalističnim izkoriščevalcem človeštva, pozabljajoč, da so oni sami najbolj okrutni priganjači moderne dobe.

Komunisti, pohlepni ameriških dolarjev, pričakujejo naše izseljence, da jim izrečejo tople dobrodošlice ter prav hinavsko zavijajo oči pred tolikšnim številom rojakov. Hitro jim snamejo sliko njihovih žepov. Čim opazijo, da jih je lepo število, organizirajo skupen izlet do spomenikov padlih tovarišev, ki so se borili za svobodo naroda! Tam jim razkažejo divjanje

obeh okupatorjev in zlasti še belih. Zato pa se iz žepov slovenskih Amerikancev vsipajo dolarji.

To je ena izmed metod, ki se jih poslužujejo za doseglo dolarčkov. Nato sledo še razni koncerti, mitingi in pojedine, kamor se zateče sam tovariš I. Regent, predsednik Slovenske izseljeniške matice, in se masti za obloženo mizo na račun zgaranih Amerikancev, s katerimi pridno sočustvuje.

Takih in podobnih izletov je mnogo iz leta v leto.

Rdeči so pravi mojstri, ki znajo lepo pobarvati svojo robo, da ta na pravi prijeten vtis na kupce njihove ropotije.

Le na mesta, kjer so oni prirejali krvave orgije, hujše od onih, katerih so bili deležni prvi kristjani starega Rima, ne popeljejo na ogled gostov iz Amerike. Kočevje, Teharje in drugi kraji na Slovenskem so mesta, kjer bi naši rojaki iz Amerike mogli doumeti mojstrstvo rdečih morilcev, ki so pobili na tisoče mladih slovenskih fantov, mož in žena. Te slike jim seveda ne bodo nikoli pokazali, ker se je sami boje.

Dvajset let je že minilo, odkar so se okopali v krvi najboljših iz rodu Slovencev. Mnogi od njih so postali že prezgodaj sivi in stari, zato bodo kmalu stali pred tistim sodnikom, ki dobro plačuje in hudo kaznuje. Da, samo Ta jim bo odločil prostor, kamor spadajo.

Daleč proč od domovine še vedno mislim nanjo; z željo, da mi bo mogoče nekoč se povrniti v njeno naročje in sprejeti rojaka, pa četudi brez bogastva, v okvir ene same velike in poštene slovenske družine; odstraniti z naše zemlje vse kipe, ki spominjajo človeka na dobo poganstva; postaviti enega samega v čast in slavo Bogu-Človeku, ki je naš najboljši prijatelj in resnično dober Oče vseh Slovencev in ostalih narodov na zemlji!

Fant z Dolenjske

MNENJA IN VRENJA

Kaj to pomeni?

V št. 7 „Tabora“ smo pod tem zaglavjem objavili stališče, ki smo ga z izključno našega zornega kota zavzeli do Mauserjevega romana „Ljudje pod bičem“. Mislimo, da smo kot svobodni ljudje, ki imajo pravico do svojega mnenja o naši kulturni dejavnosti, z njim Mauserju pisatelju dali po pravici odmerjeno priznanje, katerega naše gledanje na zunanji namen, ki spremlja izid romana, v ničemer ne zmanjšuje. Zato nas je presenetilo, kako je naše stališče predstavil neki J. Kr. v „Svobodni Sloveniji“ z dne 24. 6. 1965. Našim bralcem priporočamo, da si to preberejo in sami ocenijo, kakšne sape kalijo naše vzdušje. Mi se samo sprašujemo: Kaj to pomeni?

Ljubljana, maja 1965.

Dragi prijatelj!

...ko sem bil v P..., sem poleg drugega imel priložnost prebrati tudi vse lanskoletne številke Tabora, ki ga izdajajo domobranci v Argentini. Ko sem se vrnil, pa sem na veliko presenečenje zvedel, da tudi tu „Tabor“ ni nepoznan. Kako pride, ne vem; pa tudi ne poizvedujem... Rad bi povedal samo tole: Čestitam vsem, ki imajo zasluge zanj. V uvodnikih, ki so mojstrovina, v načinu urejevanja, v vsebini, na vsaki strani se čuti sila, zagon, ki prepriča... Se vidi, da ste v velikem svetu, da ste se mnogočesa naučili... Povsod diha svoboda. Tudi polemike so sijajne in bodo nekoč zgodovinarju prišle zelo prav... Nimam več mnogo let pred seboj, toda ob listanju „Tabora“ sem se počutil mladega... Če čutim to jaz, kaj mora čutiti mladina — predvsem tu, če dobi „Tabor“ do rok. Mladina jim namreč uhaja. To veste. Zato glejte, da pride „Tabora“ čim več sem! Sedaj šele začenjam dojemati, kakšna sila je bilo pravzaprav domobranstvo! Kakšna vitalnost ideje! Po dvajsetih letih! „Tabor“ je za našo tukajšnjo mladino šola svobode in demokracije, kakršne tudi mi nismo poznali. Posebno čestitam tudi za jezik. Po dvajsetih letih je lepši kot smo ga vajeni doma...

Pozdrave!

L. L.

Ramos Mejía (Bs. Ai.), julija 1965.

Dragi urednik!

V lepem uvodniku št. 8 ste potek proslav v Argentini ob dvajseti obletnici naše žaloigre predstavili kot svetel vzgled naše zrelosti. Popolnoma bi se strinjal z vami, če me ne bi motilo nekaj, kar lahko toimačim samo kot dokaz naše nezrelosti. Bil sem navzočen pri vseh aktih in lahko potrdim, da pri nobenem, prav nobenem nisem ne videl ne slišal, da bi kaj ali kdo le z besedico ali znakom spomnil na škofa dr. Gregorija Rožmana in na generala Leona Rupnika. In vendar si ne moremo naše borbe proti komunizmu predstaviti brez teh dveh mož. — Narod, ki svojih velikih mož ne ceni, jih ni vreden!

Lepe pozdrave!

P. P.

Nekaj se lomi...

Prvič v vsej zgodovini se je zgodilo, da je sovjetska komunistična partija odložila partijski kongres. Kot razlog za to opazovalci navajajo nesigurnost in celo odkrita nasprotstva med vodilnimi funkcionarji glede osnovnih vprašanj. Med njimi so sledeča: Kako spraviti v sklad politiko koeksistenco s pomočjo vietnamskih komunistov, kako razdeliti izžrpane ekonomske fonde med vedno bolj glasno zahtevo po potrošnih dobrinah, razvojem industrije, vojaško ekspanzijo, raziskovanjem vsemirja in pomočjo inozemstvu, pa končno tudi, kdo naj vodi partijo, ki obvlada Sovjetsko zvezo...

Uspeh socialne revolucije

Moskovska „Pravda“, glasilo komunistične partije SZ, navaja celo vrsto gospodarskih ukrepov, ki pomenijo pravo senzacijo v sovjetski ekonomiji, ker so utemeljeni na proizvodnih metodah kapitalističnega gospodarskega sistema. „Pravda“ pravi, da je bila na konferenci gospodarskih strokovnjakov sprejeta teza harkovskega profesorja Vevseja Libermana, ki je že septembra 1962 priporočil široko reformo in sproščanje sovjetskega gospodarstva po kapitalističnem vzgledu...

To je torej uspeh komunistične revolucije po skoraj petdesetih letih in milijonih človeških življenj, ki so bila zverinsko uničena — proletarski raj...

NA UREDNIŠKI MIZI

P. P. — Hvala za pismo. Smo z Vami istega mnenja. V našo „obrambo“ pa si Vas dovolimo spomniti, da smo v istem uvodniku tudi zapisali, da bodo zaplotniki tam ostali. — Lepe pozdrave in spomnite se nas še s kakšno kritiko!

Popravi: Preveč smo se pohvalili v prejšnji številki „Tabora“, pa nam jo je škrat kar takoj zagodel; po pomoti je med člane konzorcija „Tabora“ zašlo ime g. Zdravka Novaka, izpuščen pa je bil g. Florijan Slak. Oba gospoda prosimo, da nam oprostita, naše bralce pa, da popravijo menjeno pomoto.

INVALIDNI SKLAD ZDSPB TABOR

Darovano od 11. novembra 1964
do 25. junija 1965.

V zvezi s to prireditvijo
so darovali:

Vomberger Mirko	1,—	Šuštaršič Marijan	20,—
Končar Cvetko	3,—	Vavpotič Blaž	2,50
Tomšič Tone	1,—	Zorman Franc	7,50
Zajec Karel	1,—	N. N., Collinwood	12,—
Dramatsko društvo „Lilija“, Cleveland	50,—	Jakopič Marijan	2,—
DSPB Tabor, Milwaukee:		Odar Jože	3,—
Mejač Franjo	10,—	Trpin Peter	2,50
Dr. Mejač Miha	10,—	Za spominsko leto 1945-1965 so darovali:	
Jakoš Ivan	10,—	Zajec Milan	10,—
Galje Lojze	10,—	Tomšič Tone	10,—
Mernik Franc	5,—	Dr. Lukež Franc	10,—
Coffelt Marija	5,—	Lukež Rudolf st.	10,—
Kunovar Ivan	3,—	Lukež Rudolf ml.	10,—
Jaklič Lojze	3,—	Grum Franc	10,—
Jaklič Stanko	2,—	Jakoš Jože	10,—
Bambjč Ivan	2,—	Jakoš Ivan, Milwaukee ...	10,—
Kotar Rudi	2,—	Dolšek Viktor, Guelph ...	10,—
Vesel Ludvik	1,—	Osredkar M., Toronto	10,—
DSPB Tabor, Hamilton, Ont.	34,—	Jakše Janez, Windsor	10,—
Dolšek Viktor	10,—	štepec Ciril	10,—
N. N.	—,50	Gimpelj Matija, Oshawa ..	10,—
Bohte Ivan, Milwaukee ..	2,—	Omahen Jože	10,—
Inž. Zupan Janez, Columbus	10,—	Člani Tabora, zbrani na spominski proslavi druš- tva Triglav, Milwaukee	25,—
Starin Franc, Rochester ..	2,—	DSPB Tabor Toronto od spominske proslave	50,—
Bizilj Albin	2,—	Babič L., Toronto	2,—
Dr. Lukež Franc	5,—	Grasič Silvester, častnik v kanadski vojski	5,—
N. N., Cleveland	5,—	DSPB Tabor Cleveland, čisti dobiček spominske proslave na Slov. pristavi	960,—
DSPB Tabor, Toronto od spominskih znamk	67,50	Ga. Lobe Berta, Cleveland	50,—
Bračnik Janez, St Catharines	2,—	Predstavniki Litvanske protikom. organizacije .	10,—
Dr. šinkovic Ivan	10,—	Od prodanih spominskih znamk na proslavi 12. in 13. junija	15,—
N. N., Kanada	4,—		
DSPB Tabor, Toronto, daro- vano na članskem sestanku	80,—		
DSPB Tabor, Cleveland, čisti dobiček spomladanske prireditve	400,—		

Kranjc Danilo	5,—	Zbirka na sestanku, dne	
Mejač Jakob	5,—	10. aprila	60,—
Jože Grebenc,		Karel Genroja, Toronto ..	9,—
St. Catharines	10,—	Lojze Zupančič, Toronto ..	9,—
Karl Kromar, Toronto ...	2,50	Skupaj	2.274,—
Od prireditve dne			
13. ferbruarja	60,—	Socijalni referent	
France Jereb, Toronto ..	4,—	Branko Pogačnik	

VSEM BOJEVNIKOM, PRIJATELJEM IN ROJAKOM!

Kar često poudarjamo in skušamo uresničiti v vsej naši zmogljivosti, je naša skrb za invalide in za vse rojake, ko so pomoči potrebni.

Predno je zaživela naša organizacija, se je rodila želja in skrb: Vso pomoč našim invalidom in potrebnim rojakom.

Povsod jih najdemo, če hočemo: po bolnišnicah in klinikah, osamljene in zapuščene, prosjake in umobolne, po smetiščih, v pomanjkanju in v starosti zapuščene, velike družine z otroki, nekatere celó brez očeta ali matere. Kdo izmed nas, dragi rojaki, more biti gluhi in slepi za naše brate? Mnogo se je storilo doslej, hvala Bogu; vendar nam manjka nekaj izdatnejšega.

Tabor prihaja danes pred Vas s predlogom, ki bo postal resnica z božjo in Vašo pomočjo:

Ob 25 letnici mučeništva naših junakov jim bomo postavili veličasten, neminljiv spomenik:

SLOVENSKO ZAVETIŠČE

in deležni bomo Kristusovih blagrov: „Kar ste storili enemu izmed najmlajših bratov, ste meni storili...!“

BOG — NAROD — DOMOVINA

Za DSPB „Tabor“

Amon Marijan l. r.
tajnik

Ivan Korošec l. r.
starešina

Za konzorcij glasila TABOR

inž. A. Matičič l. r.
predsednik

**SOBORCI
SPOMNITE SE
SOBORCEV
INVALIDOV
DARUJTE
V INVALIDNI
FOND
Z D S P B
TABOR**

H V A L A

Ko so aprila 1944 nepregledne vrste slovenskih domobrancev korakale iz stadiona skozi ljubljanske ulice, je na čelu korakala pod vodstvom adjutanta štaba stotnika Lada Laha tudi skupina domobranskih častnikov. Ljubljanska dekleta so jih zasula z nageljni in rožmarinom, ki so jih nekateri ujeli v zraku in z njimi v rokah ponosno korakali za iste vrednote, za katere so premnogi skupaj s svojimi fanti šli v mučeniško smrt —

Bog — Narod — Domovina.